

ment, odorant, odorar, odorat, odoratíssim, odoratiu, odorativitat, odorífer, odorífic, odorós, V. olor

ODRE, m. 'bot per a portar vi, oli etc.', del llatí ŪTER, ŪTRIS, id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

En el llenguatge antic està ben documentat: «*Hodre* d'alquitrà, II diners; *hodre* d'oli, bot o barral, III diners» (1249, *Lleuda de Colliture*, ms. S. XIII, RLR IV, 253); Llull, *Contempl.*, 342, 21; ¹ doc. de 1373 (Miret, *TemplHosp.*, 556); Eiximenis: «*fehia* metre *odres* d'aygua e de let» (1.er *Crest.*, *DAG.*); BMetge, *Somni*, *NCl.*, 136.26; *Spill*: «Qui les doctrina [les dones] / Pert disciplina / --- / En l'aygua scriu, / L'or lança al riu, / Met vi novell / en *odre* vell» (v. 7980); *Tirant* (*DAG.*) etc. El *TbPu.* (1575) inclou: «*Odres* o bots: Hic uter, utris», «*odres* de vi, y de oli: Utres vinarij, et olearij», «La cama del *odre*: Amicinum, ni» (p. 20). Crida l'atenció la preferència que dóna OPou a *odre* enfront del seu sinònim *bot*. Sembla que aquest lexicògraf, que era de Girona però que va escriure el seu llibre a València, considerava *odre* més propi d'aquesta zona i *bot* de la seva terra.² Crida l'atenció igualment el fet que tant *DTO.* (1647) com Lacav. (1696) duen només *bot*, sense incloure *odre* que degueren considerar una forma regional. El cas és que en el curs del temps els dos sinònims es varen generalitzar en l'ús de diverses regions: *bot* des del Rosselló fins a Llútera, el Matarranya i el Maestrat, mentre *odre* en el País Valencià i les Balears.³ Notem que *odre* a Mall. s'usa a més com a nom d'una mesura d'oli equivalent a 49,50 litres, i a Men. s'aplica també a 'embriac habitual'.

DERIV.: *Odrer* 'el qui fa o ven odres' [1316; CRos, 1764; *DFig.*]; *odreria* 'obrador o botiga de l'odrer', 'multitud d'odres' [*AlcM*; usat per Mn. A. Alcover]; ³⁵ *odrina* 'pell de bou cosida en forma de bot' [Busa-Nebr. 1507; *DFig.*]; ⁴ notem també *odrinada* 'allò que cap en una odrina' [Busa-N.]. *Utricle*, pres del ll. *utrículus* diminutiu de *uter*; *utricular*.

¹ En un passatge de *Llibre de Merav.* de Llull un femení *odra* alterna amb *odre* m.: «Lo savi féu omplir 1.ª *odra* de vent, sobre la qual posà una gran pedra demunt qui molt pesave; per lo pes de la qual sclatà la *odra* e axí (=eixí) lo vent d'aquell *odre*» (II, 27). — ² Són freqüents els casos en què OPou dóna les formes de Val. i Girona o del cat. or. respectivament (veg. la nota de JGulsoy, *Dic. val.-cast.* de Sanelo, pp. 41-42). — ³ S'indica com a forma balear en *BDC* v, 14; Mn. A. Alcover l'inclou en el seu estudi sobre el vocabulari del bestiar de llana de Manacor (*BDLC* VII, 176); fou emprat per Lluís Salvador: «Quan tengueren foc fet, hi tiraren totes ses *odres*, es lladres se cremaren i ell tengué tots es doblers de dins sa covà» (p. 205); altres exs. dels escriptors mall. en *AlcM*, que dóna a més la locució mall. *fer-ne un odre* (d'alguí) 'matar-lo, escorxar-lo'. ⁴ *DFig.* distingeix entre *odrina* 'pell de bou cosida en forma de bot' i *odre* 'pell de bou cosida per a dur oli etc.'; notem amb aquest motiu que JCoromines reporta que va sentir a Bielsa (1965) *odre de aceite*, ⁶⁰

però més comunament *crabuna* en referència al bot, especialment el d'oli; efectivament, Badia (*El habla del Valle de Bielsa*, 1950) dóna *crabuna* com a «pelejo para guardar y transportar el aceite, sin pez» (p. 252).

Odulament, odular, V. *udolar* Oent, V. oir Oest, V. sud

OFEGAR, 'escanyar, privar la respiració', 'negar, matar submergint en aigua', d'una variant tardana OFFICARE del llatí OFFOCARE 'escanyar, sufocar', derivat de FAUCES 'gola'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

OFFICARE apareix en una recepta llatina dels segles VII-X (A. Thomas, *Bull. Du C.* v, 97ss.); ultra el cat. *ofegar*, en són continuacions l'oc. ant. *ofegar* i el port. *ofegar* 'panteixar, esbufegar'. Molt probablement la terminació -OCARE fou analitzada com a un sufix, d'on el seu reemplaçament per un altre sufix verbal, -ICARE. En canvi, el cast. *abogar* (ant. *afogar, enfogar*), el gall.-port. i ast. *afogar*, l'it. i logud. *affogare*, perpetuen OFFOCARE amb *a-* en lloc de *o-* que és prefix poc usual en les llengües romàniques (*DECH* I, 87b38ss.). En realitat, una variant *afogar* també s'ha donat en català.¹ N'hi ha un ex. en el *Llibre de Contempl.* de Llull (298, 27, cita infra), en l'historiador Tomic (veg. *AlcM*, s. v. *afogar*) i en Agustí (*Secrets d'Agr.*, 1617, p. 22, cita infra). Avui se sent a l'Emp., Vic, Camprodon i Eiv., i fou emprat per alguns escriptors com Genís (*Julita*, p. 41), el vigatà JCollé, i Coromines;² en algunes localitats apareix en la variant *enfogar*.³ Altrament, notem que en molts llocs *ofegar* es pronuncia *aufegar* (també es diu *aufec, aufegat* etc.), amb la diftongació vulgar de la *o-* inicial àtona (com *aulor* per *olor, auferta* per *oferta* etc.).⁴

Ofegar (amb forma variant *afogar*) està ben documentat en totes les seves accepcions bàsiques i secundàries ja des del període antic. Com a 'escanyar, sufocar' o 'morir ennuagant-se' el trobem en els següents textos: *VidesR* «aqueu gità en terra l'emperador e-l volc *ofegar*» (P265v2; B *ofegar*, V838.3 *suffocare*); doc. de 1310 de Barcelona: «negun carnicer --- no gos vendre carn de bèstia *offegada*» (*BABL* XI, 306); *Eximplis e Mir.*: «e dix que havia vist un religiós de gran penitència *offegat* per lo diable» (II, 207); StV-centF, *Sermons* I, 38.8; *Quar.*, 282.127; *Spill*, 6802; Sor Villena: «Los delits del món qui maten e *offeguen* la ànima» (*Vita Chr.*, cap. 220, III, 106). Eiximenis l'empra en sentit abstracte de 'destruir, afollar': «lo pare no honra lo fill quant lo exalça sens mèrits, ans llavors lo *ofega* e li tol lo seny» (*Regiment*, 117.4); cf. la variant *afogar* 'malmetre, malgastar', 'tudar, fer malbé', usual a Eiv. (PzCab.; *AlcM*). En un passatge de *Suma de Collacions* (ms. S. xv) s'aplica a les plantes: «les riqueses són com aspines que *ofeguen* lo forment» (*DAG.*), i semblantment empra Agustí (*Secrets d'Agr.*, p. 22) la forma variant *afogar*. En la *Biblia Rim.* es troba un ex. d'*ofegar* 'morir ennuagant-se' com a intransitiu: «Cant lo drach o volc deglotir / al carcanel se vay tenir; / no u pot escopir ne enviar, /